

РОЗДІЛ II

ТРАДИЦІЇ ТА ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ РІЗНИХ КАТЕГОРІЙ ДОРΟΣЛИХ

УДК 378.013

[https://doi.org/10.35387/od.2\(24\).2023.56-66](https://doi.org/10.35387/od.2(24).2023.56-66)

Голіченко Лариса Миколаївна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри українського ділового мовлення Національної академії Служби безпеки України

Holichenko Larysa – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Head of the Ukrainian Business Language Department at the National Academy of Security Service of Ukraine

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-3966-8599>

E-mail: golichenko_15@ukr.net

Вернигора Олена Леонідівна – кандидат педагогічних наук, викладач кафедри українського ділового мовлення Національної академії Служби безпеки України

Vernyhora Olena – Candidate of Pedagogical Sciences, Lecture of the Ukrainian Business Language Department of the National Academy of Security Service of Ukraine

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-1725-6075>

E-mail: vn.elena@ukr.net

РОЗВИТОК КУЛЬТУРОМОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН: АКсіОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. В оглядовій статті проаналізовано проблему підготовки майбутнього офіцера як культуромовної особистості. Обґрунтовано доцільність використання аксіологічного підходу в педагогіці. Наведено класифікацію цінностей, що об'єднують суспільний світогляд і освітню діяльність. Авторами потлумачено поняття «мова» і «культура» у духовно ціннісному контексті, поняття «культура мови», «культура мовлення» і «культуромовна особистість». Доведено, що підготовка грамотних і кваліфікованих фахівців, які б досконало володіли державною мовою у повсякденному та професійному житті, є одним із пріоритетних завдань військового закладу вищої освіти. Наголошено на необхідності опанування мовних дисциплін на аксіологічних засадах, що сприятиме розвитку комунікативних навичок у здобувачів вищої військової освіти. Здійснено аналіз проблеми підготовки майбутніх офіцерів у культуромовному контексті з урахуванням необхідності

забезпечення правильності, змістовності, логічності, послідовності, багатства мовлення, точності, виразності, доречності й доцільності мовлення під час комунікації. Проаналізовано різні види завдань і вправ на розвиток і активізацію розумової діяльності, розвиток умінь точно, логічно й послідовно висловлювати свої думки. Наголошено на необхідності розвитку в офіцерів умінь правильно добирати слова, які найбільше відповідають змісту відтворюваного тексту, правильно добирати аргументи, наочні й найрізноманітніші мовні засоби тощо. Акцентовано увагу на тому, що висока культура мовлення військовослужбовця сприятиме його професійній самореалізації в обраній галузі як високоосвіченої особистості, досягненню успіхів у роботі, а також професійному розвитку й саморозвитку, задоволенню комунікативних потреб, розширенню кола спілкування у професії.

Ключові слова: професійна підготовка майбутніх офіцерів; аксіологія; культура мови; культура мовлення; культуромовна особистість.

**Holichenko Larysa,
Vernyhora Olena**

DEVELOPMENT OF CULTURAL-LINGUISTIC PERSONALITY OF FUTURE OFFICER IN THE PROCESS OF STUDYING LANGUAGE DISCIPLINES: AXIOLOGICAL ASPECT

Abstract. *The review article analyzes the problem of training a future officer as a culturally competent person. The expediency of using the axiological approach in pedagogy is substantiated. The classification of values that unite social outlook and educational activities is presented. The authors interpret the concepts of «language» and «culture» in the spiritual and value context, the concepts of «culture of language», «culture of speech» and «culturally competent personality». It is proved that the training of competent and qualified specialists who would be fluent in the state language in everyday and professional life is one of the priority tasks of a military higher education institution. The necessity of mastering language disciplines on an axiological basis is emphasized, which will contribute to the development of communication skills of applicants for higher military education. The problem of training of future officers in the cultural and linguistic context is analyzed, taking into account the need to ensure the correctness, content, logic, consistency, richness of speech, accuracy, expressiveness, appropriateness and expediency of speech in communication. The authors analyze various types of tasks and exercises for the development and activation of mental activity, the development of the ability to express one's thoughts accurately, logically and consistently. The author emphasizes the need to develop officers' ability to choose the right words that best match the content of the text being reproduced, to choose the right arguments, visual and various language tools, etc. It is emphasized that high culture of speech of a militaryman will contribute to his professional self-*

realization in the chosen field as a highly educated person, achievement of success in work, as well as professional development and self-development, satisfaction of communication needs, and expansion of the circle of communication in the profession.

Key words: *professional training of future officers; axiology; culture of language; culture of speech; culturally competent personality.*

Постановка проблеми, її актуальність. В умовах трансформації військової освіти в Україні актуалізується проблема підготовки майбутнього офіцера як культуромовної особистості, якій притаманні високо розвинені фізичні, моральні, професійні якості, з-поміж яких – умотивованість, самодисципліна, цілеспрямованість, професійні, комунікативні навички, мовна культура, грамотність. Тому забезпечення якісної фахової підготовки офіцерів є одним із головних завдань військових закладів вищої освіти. Актуальність проблеми якісної фахової підготовки офіцерів особливо посилюється в умовах повномасштабної війни росії проти України.

Військовослужбовці, що стоять на захисті як державного суверенітету, цілісності країни, так і мови, національно-культурних цінностей, є взірцем мужності, що уособлюють патріотичний дух українського народу. Досконале володіння літературною мовою, комунікативні навички, ціннісні та національно-патріотичні орієнтири офіцерів мають відповідати міжнародним стандартам. Нині основним завданням військовослужбовців є захист державного суверенітету, національних інтересів, вони «повинні постійно бути зразком високої культури, скромності й витримки, берегти військову честь, захищати свою й поважати гідність інших людей» (Закон України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України», 2023).

Важливо враховувати специфіку професійної діяльності офіцерів, яка «... дуже часто відбувається в особливо важких умовах (ситуації оперативного реагування, екстремальні ситуації, спілкування в умовах комунікативного середовища тощо)» (Котелевець, 2019). Така специфічна діяльність майбутнього військовослужбовця має базуватись на гуманістичних цінностях, які набувають у закладах вищої освіти під час фахової підготовки та вивчення мовних дисциплін, адже «державотворча роль української мови тісно пов'язана з вихованням української мовної особистості» (Мацько, 2018). Необхідно також брати до уваги те, що вивчення мовних дисциплін саме на аксіологічних засадах під час підготовки сприятимуть формуванню необхідних професійних і загальнолюдських цінностей, які в подальшому визначатимуть ставлення до своєї діяльності, самого себе як до культуромовної особистості. Адже «мова – це наша національна ознака, в мові – наша культура, ступінь

нашої свідомості, національного визнання. І поки живе мова – житиме й народ як національність (Огієнко, 2003). Тому високоосвічений культуромовний офіцер має не лише захищати державну мову, вивчати, популяризувати, розвивати її, вільно володіти нею, а й дбати про культурно-освітнє життя, бути прикладом і взірцем незламності. Пошуки нових форм, методів і принципів навчання культурі мовлення у військових закладах вищої освіти повинні базуватись на ціннісних засадах, що сприятимуть формуванню високому культуромовному рівню та допоможе здобувачу освіти в майбутньому під час виконання службових обов'язків, участі у навчально-виховних заходах, комунікації тощо.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Аксиологічна проблематика в сучасному науковому дискурсі є предметом досліджень багатьох українських вчених – представників різних наукових галузей: філософії, історії, політології, культурології, соціології, філології тощо. Проблеми аксиології та її категорії цінності досліджували М. Підлісний, О. Петінова, Г. Волошина та ін.; аксиологію права та юриспруденції розглядали І. Алексєєнко, А. Василенко, О. Бандура, А. Фальковський та ін.; аксиологію соціальних комунікацій у своїй роботі представила Т. Кузнецова та ін.; аксиологічний вимір культури досліджували І. Зязюн, Н. Романова, С. Возняк, Т. Костюк та ін.; аксиологічні засади сучасної системи освіти України запропонував А. Євдотюк; проблеми педагогічної аксиології вивчали Т. Калюжна, М. Марчук та ін.; аксиологію в лінгвістиці розкрили Т. Монахова, Г. Звонко, Л. Дейна та ін.; аксиологічні параметри мовної особистості аналізувала Т. Мішеніна. Проблеми мовної культури особистості досліджували такі науковці, як Л. Мацько, О. Семенов, М. Вовк, В. Мацюк, В. Герман, І. Левенок, В. Шляхова, Н. Капітан та ін. Обґрунтування особливостей формування культури мовлення майбутніх офіцерів запропонували К. Котелевець, Р. Лашта, Р. Береза, І. Тицький, О. Лашта та ін. Водночас недостатньо дослідженим виявився аксиологічний аспект розвитку культуромовної особистості майбутнього офіцера.

Мета дослідження – проаналізувати аксиологічні засади культуромовної особистості майбутнього офіцера в процесі вивчення мовних дисциплін. У процесі дослідження проаналізуємо сутність аксиології як науки і категорії цінності, охарактеризуємо культуромовну особистість військовослужбовця на основі ціннісних орієнтирів, здійснимо обґрунтування доцільності формування мовленнєвої культури майбутнього офіцера під час вивчення мовних дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток суспільства у період суспільно-історичних змін, у часи криз і нестабільності супроводжується загостренням проблеми цінностей. Кожен бере на себе

відповідальність і обов'язок у захисті рідної мови та її вплив на світ цінностей у суспільстві. За останні кілька років в українському суспільстві відбулося переосмислення моральних чеснот, пріоритетів, а також особливого значення для кожної особистості набула проблема спілкування державною мовою. Як відомо з історії, постійне нав'язування національної меншовартості, другосортності, утиски, відлучення українців від рідної мови століттями позбавляло її самодостатності й вільного розвитку. Сьогодні кожен українець усвідомлює, що державна мова – це невід'ємна складова національності, приналежності, самовизначення та самоідентифікації. Як зазначено в Конституції України, «державною мовою в Україні є українська мова. Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України» (Конституція України, 1996). Сьогодні особливо гостро відчуваємо потребу в очищенні української мови від суржику, російськомовної кальки, у підвищенні рівня культури мовлення, яке полягає у вивченні мовних норм, вільному володінні українською мовою в усіх галузях освіти й науки, державних структурах, установах, підприємствах, медіапросторі, мистецтві тощо. У Законі України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» (2019) зазначено, що «забезпечення розвитку української мови для зміцнення національної ідентичності, збереження національної культури, традицій, звичаїв, історичної пам'яті та забезпечення її подальшого функціонування як державотворчого чинника української нації». Кожен громадянин України повинен зберігати мову як етнічну цінність.

У наукових працях дослідників розкрито аксіологічні чесноти, що відображені у світобаченні особистості та зумовлюють її спрямованість і ставлення до тих чи інших речей. У словниках і довідниках термін «аксіологія» означає «учення про природу моральних, естетичних та інших цінностей, їх зв'язку між собою, із соціальними, культурними чинниками та особистістю людини» (Бусел, 2009); «(грец. *axios* – цінність та *logos* – вчення) вчення про цінності, яке сформував на початку ХХ ст. німецький філософ Е. Гартман. Цінності розглядають як нормативну категорію, яка розкриває суть речей та явищ, що здатні задовольнити будь-які потреби людини та суспільства» (Бліхар, Козловець, Горохова, Федоренко, & Федоренко, 2020). Основним поняттям аксіології є цінність, яку науковці визначають не як річ або предмет, що не має стосунку до людини, а як потребу особистості в чомусь важливому, її інтереси, чесноти, що слугують поштовхом для духовного розвитку особистості. М. Підлісний окреслює вищі цінності, які є найбільш значимі в житті і діяльності особистості та зазначає, що аксіологічна проблематика в освіті полягає в тому, що «освіта

нашого часу повинна змістити акцент зі «Знання», до того ж, переважно, наукового на «Особистість» у всіх її виявах: професійному, емоційному, моральному, інтелектуальному, громадському, екологічному та вийти на антропологічну парадигму як у теорії, так і на практиці». Науковець пропонує в освітній діяльності використовувати погляди, ідеї та поради педагогічної спадщини і продовжувати пошуки нових запроваджень у тісному взаємозв'язку філософії та педагогіки (Підлісний, 2020).

Аксіологічні засади підготовки майбутніх офіцерів дають змогу переосмислити важливі пріоритети вивчення державної мови. Урахування ідей аксіологічного підходу сприятиме формуванню культуромовних якостей майбутніх офіцерів. Адже військова професійна діяльність «передбачає досконале володіння культурою мовлення, наявність умінь, що забезпечують вирішення задач, які складають сутність професійної діяльності», «формування культури мовлення військовослужбовці полягає в дотриманні всіх норм і правил літературної мови, воно є невід'ємною частиною загальнолюдської культури» (Котелевець, 2019).

Мова і культура як духовно ціннісні вартості пов'язані між собою. Мова уособлює «здатність людини говорити, висловлювати свої думки, це сукупність довільно відтворюваних звукових знаків для об'єктивного існування явищ і понять, а також загальноприйнятих правил їх комбінування в процесі вираження думок» (Великий тлумачний словник, 2009). Мову вважають виявом культури, адже через неї відбувається пізнання нового.

Як відомо, культура – це «сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством; рівень розвитку суспільства, освіченість, вихованість» (Великий тлумачний словник, 2009). У лінгвістиці виокремлюють поняття «культура мови» і «культура мовлення». З. Мацюк зазначає, що «культура мови – це галузь мовознавства, що займається утвердженням (кодифікацією) норм на всіх мовних рівнях» (Мацюк, & Станкевич, 2005), а культура мовлення – «передбачає дотримання мовних норм вимови, наголосу, слововживання і побудови висловів, точність, ясність, чистоту, логічну стрункність, багатство і доречність мовлення, а також дотримання правил мовленнєвого етикету» (Мацюк, & Станкевич, 2005). Т. Гороховська розкриває поняття «культури професійного мовлення» як «складову професійної культури, інтегративну якість особистості, що виявляється в досконалому володінні нормами літературної мови та вміннях їх правильного, точного, виразного, комунікативно доцільного застосування в процесі передачі своєї думки у фаховому писемному та усному спілкуванні, позитивному особистісному ставленні фахівця до мовленнєвої діяльності як складової успішної

професійної самореалізації» (Гороховська, 2007).

Культуромовна особистість – це освічена особистість, що досконало володіє усіма нормами літературної мови, якими послуговується в багатьох сферах діяльності. Така особистість має високий професійний рівень, прагне й надалі вдосконалювати своє мовлення та здатна до саморозвитку.

Підготовка грамотних і кваліфікованих фахівців, які б досконало володіли державною мовою у повсякденному та професійному житті, є одним із пріоритетних завдань військового закладу вищої освіти. На наше переконання, формуванню культури мовлення курсантів у закладах вищої військової освіти сприятимуть такі основні, вибіркові дисципліни і спецкурси: «Українська мова професійного спрямування», «Риторика» «Українська наукова мова», «Культура професійного мовлення», «Стилістика та редагування ділових паперів», спецкурс «Героїко-патріотична тематика в українській літературі» тощо. Курсанти мають опанувати мовні дисципліни на аксіологічних засадах, що сприятиме розвитку вмінь ділового спілкування для досягнення успіху в професійній діяльності.

Культуромовна підготовка майбутніх офіцерів має ґрунтуватися на правильності, змістовності, логічності, послідовності, багатстві мовлення, точності, виразності, доречності й доцільності мовлення під час комунікації. Базовою вимогою культури мовлення є правильність. Для цього насамперед необхідно знати мовні норми, щоб уникнути граматичних, лексичних, стилістичних, пунктуаційних та інших помилок. На заняттях курсантам можна запропонувати письмові вправи на розвиток і активізацію розумової діяльності. Наприклад, укласти невеликий словник термінів, що стосуються їхнього майбутнього фаху, написати дефініції до термінів, підібрати українські відповідники, синоніми, антоніми, пароніми, скласти з ними речення. Також можна запропонувати вправи на редагування наукових текстів чи укладання текстів документів. Такі завдання сприятимуть дотриманню норм сучасної української літературної мови. Переклад фахових текстів активізує роботу з різними типами словників. Якщо майбутні військовослужбовці в процесі навчання зрозуміють цінність знань і поставлять собі за мету в подальшому безперервно навчатись, самовдосконалюватись та поліпшувати свої розумові здібності, щоб реалізувати себе як грамотного фахівця в обраній галузі, такий фахівець досягне значних успіхів у роботі.

Для того, щоб уміти точно, логічно й послідовно висловлювати свої думки, офіцер має навчитися правильно добирати слова, які найбільше відповідають змісту відтворюваного тексту. Наприклад, під час підготовки

презентації чи доповіді у курсантів доцільно розвивати здатність правильно структурувати великий матеріал та виокремлювати елементи, доступно й послідовно викладати власні думки, уникаючи тавтологій, плеоназмів, поєднань логічно несумісних слів, пасивних конструкцій, щоб здобувачі краще зрозуміли й запам'ятали подану інформацію. Викладач також має правильно підібрати тему доповіді (бажано – аксіологічного спрямування). Такий вид роботи є дуже важливим для розвитку та вдосконалення культури мовлення курсантів, щоб у кінцевому результаті майбутній військовослужбовець міг виконувати професійні завдання у соціальному середовищі як високоосвічена особистість.

Вважаємо за доцільне зазначити, що для формування більшої виразності мови курсантам необхідно працювати над читанням текстів уголос, прослуховувати монологічні усні перекази. За таких умов здобувачі освіти навчатися влучно висловлювати думки для успішного розв'язання проблем і завдань у майбутній професійній діяльності.

У процесі вивчення мовних дисциплін курсанти мають навчитися ораторському мистецтву. Підготовка і виголошення публічної промови є показником уміння переконувати й впливати на аудиторію. Для цього здобувачі освіти повинні навчитися правильно підбирати аргументи, необхідні слова, наочні засоби, послуговуватися найрізноманітнішими мовними засобами. Справжній оратор зможе активізувати увагу слухачів цікавою і новою інформацією. За допомогою голосу, тону, жестів, інтонації та інших виразових засобів він доведе істинність своєї думки. Завдяки такій комплексній підготовці майбутній офіцер навчиться переконливо висловлюватись, розкриваючи власне ставлення до предмету обговорення, використовувати виражальні засоби, підбирати правильну інтонацію виразності. Така особистість у подальшому зорієнтується на саморозвиток творчої індивідуальності.

Для того, щоб майбутній офіцер навчився правильно вибудовувати ділові та професійні стосунки, на заняттях необхідно проводити цікаві діалоги та залучати курсантів брати активну участь у спілкуванні. Можна запропонувати відтворити фрагмент ділової бесіди, телефонної розмови, розіграти невеличку нараду, співбесіду, дебати або іншу форму колективного обговорення проблеми. Наприкінці роботи необхідно проаналізувати, як у тій чи іншій ситуації здобувачі освіти змогли вирішити проблему, які засоби мовної культури вони використовували, чи змогли правильно вирішити ситуативну задачу, вчасно вступити в дискусію, уважно вислухати співрозмовника, чи врахували інтереси, стан опонента, чи змогли правильно оцінювати ситуацію та доречно підбирати переконливі аргументи, як здобувачі освіти використовували правила

спілкувального етикету, добирали правильні словесні формули, чи доречно їх застосовували тощо. На аксіологічному рівні це розширить коло спілкування військовослужбовця в майбутній професії, сприятиме удосконаленню комунікативної компетентності тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Здійснений науковий пошук дає підстави для висновку про те, що формування культуромовної особистості майбутніх офіцерів у процесі вивчення мовних дисциплін на аксіологічних засадах сприяє розвитку професійної культури мовлення цільової групи, що є одним із показників загальної культури майбутніх офіцерів. Цілеспрямована практика вдосконалення комунікативних навичок дасть змогу майбутнім військовослужбовцям набути ціннісних орієнтирів у професійній комунікації, досконало оволодіти технікою спілкування, сприятиме підвищенню рівня володіння державною мовою тощо. На наше переконання, мовленнєва майстерність сприятиме професійній самореалізації майбутніх офіцерів в обраній галузі як високоосвічених фахівців у контексті кар'єрного зростання, досягненню успіхів у роботі, а також професійному розвитку й саморозвитку, задоволенню комунікативних потреб, розширенню кола спілкування у професії.

Проблема активізації науково-дослідницької підготовки майбутніх офіцерів на основі міждисциплінарних зв'язків у військовому закладі вищої освіти є *перспективним напрямом подальших наукових досліджень*.

Список використаних джерел

- Бліхар, В.С., Козловець, М.А., Горохова, Л.В., Федоренко, В.В. & Федоренко, В.О. (2020). *Філософія: словник термінів та персоналій*. Київ: КВІЦ, 274.
- Бусел, В.Т. (Ред.). (2009). Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD). Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун».
- Гороховська, Т.В. (2007). *Формування культури професійного мовлення майбутніх працівників органів внутрішніх справ*: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ. 30.
- Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». (2019, 25 квітня, № 2704-VIII). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>.
- Закон України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України». (1999, 24 березня, № 548-XIV). Редакція від 30.07.2023, підстава – 3161-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text>
- Конституція України. (1996, 28 червня). *Відомості Верховної Ради України*. 30. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
- Котелевець, К. (2019). Культура мовлення як один із компонентів професійної компетенції майбутніх офіцерів. *Science, research,*

- development: monografia pokonferencyjna. Philology, sociology and culturology. 17. Belgrade (Serbia), (30.05.2019-31.05.2019). 78-80.*
- Мацько, Л. (2018). Державотворча роль української мови. *Культуромовна особистість фахівця у XXI столітті*. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції. 2. 14-17.
- Мацюк, З. & Станкевич, Н. (2005). *Українська мова професійного спілкування*. Львів. 245.
- Огієнко, І. (2003). Наука про рідномовні обов'язки. *Дивослово*. 10. 67-70.
- Підлісний, М.М. (2020). *Проблеми аксіології та шляхи їх вирішення*: моногр. Дніпро: Видавець Біла К. О. 164.

References (translated and transliterated)

- Blikhar, V.S., Kozlovets, M.A., Horokhova, L.V., Fedorenko, V.V. & Fedorenko, V.O. (2020). *Filosofii: slovnnyk terminiv ta personalii [Philosophy: a dictionary of terms and personalities]*. Kyiv: KVITs, 274 [in Ukrainian].
- Busel, V.T. (Red.). (2009). *Velykyi tлумachnyi slovnnyk suchasnoi ukrainskoi movy (z dod., dopov. ta CD) [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]*. Kyiv; Irpin: VTF «Perun» [in Ukrainian].
- Horokhovska, T.V. (2007). *Vermuvannia kultury profesiinoho movlennia maibutnykh pratsivnykiv orhaniv vnutrishnykh sprav [Formation of the professional speech culture of future employees of internal affairs bodies]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04*. Kyiv. 30 [in Ukrainian].
- Konstytutsiia Ukrainy. (1996, 28 chervnya) [Constitution of Ukraine. (1996, June 28)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy [Information of the Verkhovna Rada of Ukraine]*. 30. 141 [in Ukrainian].
- Kotelevets, K. (2019). *Kultura movlennia yak odyin iz komponentiv profesiinoi kompetensii maibutnykh ofitseriv [Speech culture as one of the components of professional competence of future officers]*. *Science, research, development: monografia pokonferencyjna. Philology, sociology and culturology. 17. Belgrade (Serbia), (30.05.2019-31.05.2019). 78-80* [in Ukrainian].
- Matsiuk, Z. & Stankevych, N. (2005). *Ukrainska moва profesiinoho spilkuvannia [Ukrainian is the language of professional communication]*. Lviv. 245 [in Ukrainian].
- Matsko, L. (2018). *Derzhavotvorcha rol ukrainskoi movy [The state-building role of the Ukrainian language]*. *Kulturomovna osobystist fakhivtsia u XXI stolitti - Cultural and linguistic personality of a specialist in the 21st century*. Zbirnyk materialiv II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii. 2. 14-17 [in Ukrainian].
- Ohienko, I. (2003). *Nauka pro ridnomovni oboviazky [The science of mother tongue obligations]*. *Dyvoslovo*. 10. 67-70 [in Ukrainian].
- Pidlisnyi, M.M. (2020). *Problemy aksiolohii ta shliakhy yikh vyrishennia [Problems of axiology and ways to solve them]: monohr*. Dnipro: Vydavets Bila K.O. 164 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy «Pro Statut vnutrishnoi sluzhby Zbroinykh Syl Ukrainy». (1999, 24 bereznia, № 548-XIV) [Law of Ukraine «On the Statute of the Internal Service of the Armed Forces of Ukraine». (1999, March 24, № 548-XIV)]. *Redaktsiia vid 30.07.2023, pidstava - 3161-IX* [in Ukrainian].

Zakon Ukrainy «Pro zabezpechennia funktsionuvannia ukrainskoi movy yak derzhavnoi». (2019, 25 kvitnya, № 2704-VIII) [The Law of Ukraine «On Ensuring the Functioning of the Ukrainian Language as a State Language». (2019, April 25, № 2704-VIII)] [in Ukrainian].

УДК 377.132:37

[https://doi.org/10.35387/od.2\(24\).2023.66-77](https://doi.org/10.35387/od.2(24).2023.66-77)

Гомеля Ніна Семенівна – кандидат педагогічних наук, викладач Київського професійно-педагогічного фахового коледжу імені Антона Макаренка

Homelia Nina – Candidate of Pedagogical Sciences, Teacher of the Anton Makarenko Kyiv Professional and Pedagogical Applied College

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-0638-5138>

E-mail: enes63@ukr.net

Ханова Олена Володимирівна – викладач Київського професійно-педагогічного фахового коледжу імені Антона Макаренка

Khanova Olena – Teacher of the Anton Makarenko Kyiv Professional and Pedagogical Applied College

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0000-8437-1729>

E-mail: kppk_hanova@ukr.net

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНОГО ПІДХОДУ

Анотація. Авторами оглядової статті здійснено аналіз проблеми підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Акцентовано увагу на особистісній зорієнтованості освітнього процесу, що уможливорює цілеспрямований, спеціально організований й особистісно спрямований процес оволодіння знань студентами професійно-педагогічних закладів освіти. Виявлено стан розробленості проблеми та умови реалізації особистісного підходу в підготовці майбутнього педагога професійного навчання як сукупність зовнішніх і внутрішніх чинників, від реалізації яких залежить ефективність формування в майбутніх педагогах особистісної готовності до професійно-педагогічної діяльності. Зокрема, розглянуто ідеї поєднання теорії та практики підготовки здобувачів освіти в професійно-педагогічних закладах, розкриваючи зміст, форми і методи особистісно-орієнтованої підготовки майбутнього педагога професійного навчання. Проаналізовано особливості психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання, що ґрунтуються на принципах духовно-особистісного підходу (гуманізації, духовно-